

Розробка інтелектуальної системи управління сушінням пивоварного солоду

Д. В. Мацебула, І. В. Ельперін

Національний університет харчових технологій

Виробництво пивоварного солоду є складним технологічним процесом, в ході якого відбуваються слабо контрольовані фізико-хімічні та біологічні процеси.

Найбільш часто використовуваною сировиною для пивоварного солоду є ячмінь. Процес виготовлення солоду складається із наступних етапів:

1. замочування;
2. пророщування;
3. сушіння;
4. обробка;
5. зберігання.

Найважливішими і найскладнішими етапами є замочування, пророщування і сушіння солоду. Сушіння є найбільш енергозатратним етапом. На якість протікання даних процесів впливають як зовнішні управляючі дії, так і якісні показники сировини чи напівфабрикату. Структурну схему сушіння солоду як об'єкта управління наведено на Рис. 1,

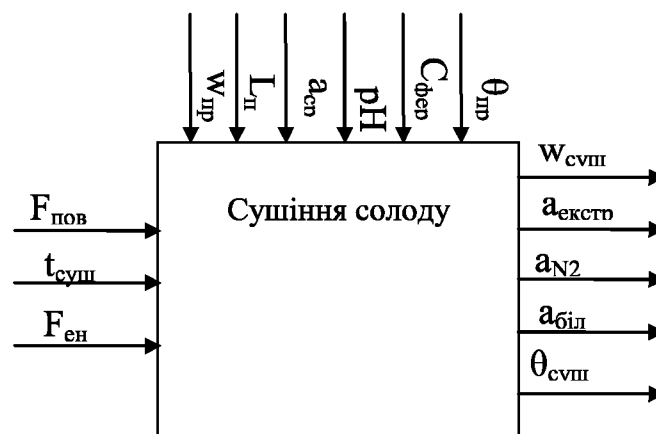

Рис. 1. Структурна схема сушарки, як об'єкта управління (ОУ)

де $F_{\text{пов}}$ - витрата повітря, $t_{\text{суш}}$ - тривалість сушіння, $F_{\text{ен}}$ - витрата енергоносія, $w_{\text{пр}}$ – вологовміст пророщеного солоду, $L_{\text{п}}$ – довжина паростка, $a_{\text{сп}}$ - % сухих речовин у пророщеному солоді, pH – кислотність пророщеного солоду, $C_{\text{фер}}$ – активність ферментів у пророщеному солоді, $\theta_{\text{пр}}$ – початкова температура солоду, $w_{\text{свпш}}$ – вологовміст сушеного солоду, $a_{\text{екстр}}$ – частка екстракту в сушеному солоді, a_{N_2} - % розчинного азоту, $a_{\text{біл}}$ – частка білка в сушеному солоді, $\theta_{\text{суш}}$ – температура солоду під час сушіння.

Зерно сушиться підігрітим повітрям в три фази:

1. **фізіологічна** – фактично продовження процесу пророщування при температурі 40-45 °С, закінчується при досягненні вмісту вологи в солоді $\leq 30\%$;
2. **ферментативна** – протікає при поступовому зростанні температури від 45 до 70 °С;
3. **хімічна** - протікає при поступовому зростанні температури від 70 до 105 °С.

Процеси сушіння є слабоформалізованими. Багато параметрів стану не вимірюються системою управління, а отже потребують постійної участі оператора і лабораторії. Для покращення спостережуваності ОУ, зменшення впливу людського фактора доцільно використати систему автоматичного управління з прогнозуючою моделлю, структуру якої наведено на Рис. 2.

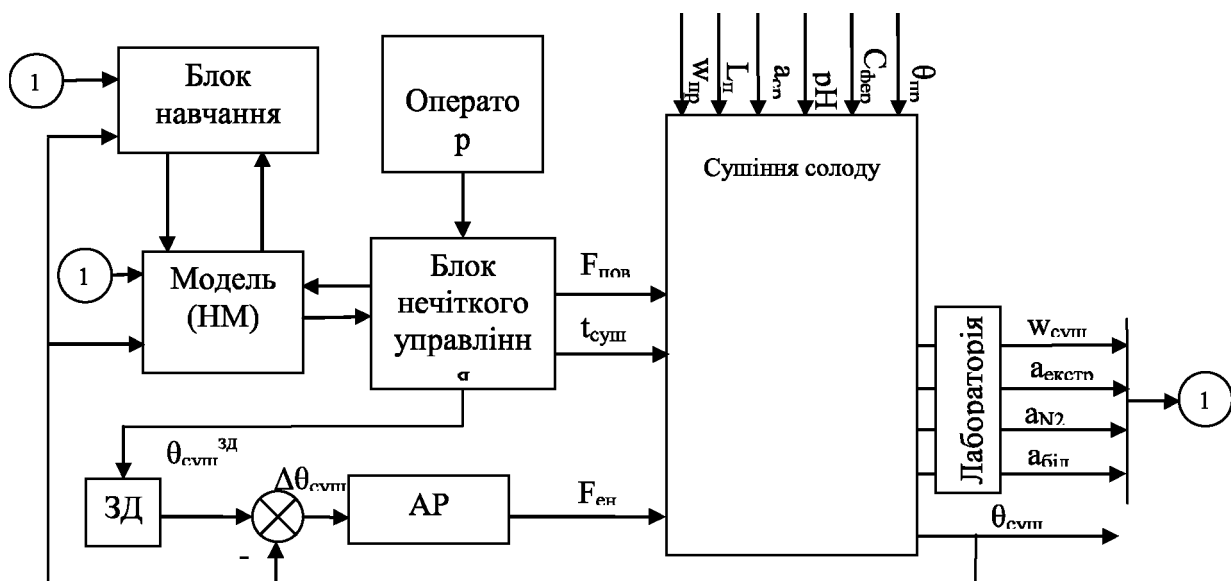

Рис. 2. Інтелектуальна система управління сушінням солоду

де $\theta_{суш}^{зд}$ – задана температура сушіння, АР – автоматичний регулятор, ЗД – задаючий пристрій.

Наведена на рис. 2 схема є інтелектуальною системою управління з еталонною моделлю у вигляді нейронної мережі, навчання якої відбувається за рахунок неперервно-вимірюваних параметрів та даних з лабораторії. Після навчання модель подає свої дані на блок нечіткого управління, та отримує від нього значення управляючих дій, які розраховуються згідно з базою правил.

Література

1. *Barros Vieira J. A. Comparison between artificial neural networks and neuro-fuzzy systems in modeling and control: a case study / J. A. Barros Vieira, F. M. Dias, A. M. Mota // IFAC. – 2003. – p. 1-6.*